

Täysistunto

Tiistai 12.9.2017 klo 13.59—15.36

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ydinenergiain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 93/2017 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Keskustelu

15.18 Asunto-, energia- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen (esittelypuheen-vuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys ydinenergiain muuttamisesta on perusteltu ja aika mones muutosesitys, mitä tähän vuonna 87 säädettyyn ydinenergiakiin on kaiken kaikkiaan tehty. Nythän laki on ollut voimassa 30 vuotta, ja noin 30 muutosta siihen on myös tehty.

Nyt käsillä oleva esitys tuo muutoksen, koska Euroopan unionin neuvoston ydinturvallisuudirektiivin päivitys tuon Fukushima ydinonnettomuuden jälkeen toi tiettyjä muutostarpeita. No, meillä sinällään nämä muut muutostarpeet oli jo lainsäädännössä huomioitu, mutta nyt nimenomaan tuo ydinlaitosten purkamista koskeva säädös on se kohta, mil-tä osin ydinenergialakia täydennetään. Kaiken kaikkiaan tuo muutettu ydinturvallisuusdi-
rektiivi korosti ydinturvallisuutta, ja tietysti tavoitteena on yhtenäinen ja kaikkialla korkea ydinturvallisuuden taso.

Suomessahan meillä tuo ydinturvallisuus on onneksi ollut erittäin korkeaa luokkaa, ja Suomen Säteilyturvakeskus, joka on perustettu jo vuonna 58, on kansainvälisesti erittäin arvostettu ja tunnustettu asiantuntijaorganisaatio säteily- ja ydinturvallisuuden alalla.

Suurin osa uusista Euratomin vaatimuksista todellakin on jo Suomen lainsäädännössä, ja juuri nyt nämä laitosten purkamiseen liittyvät asiat otetaan esille.

Myös kansallista ydinturvallisuutta koskevan itse- ja vertaisarviointivelvollisuuden osalta ja ydinlaitosten määräaikaisten turvallisuusarvointien ajankohdan osalta lakia muu-tetaan.

Kun kerroin, että tämä ydinlaitosten käytöstä poistamista tai purkamista koskeva säädös nyt lakiin lisätään, niin Suomessahan ydinlaitoksia toistaiseksi ei ole poistettu käytöstä eikä laki ole sisältänyt sääntelyä ydinlaitosten poistamisesta. Laki on kuitenkin tarpeen saattaa ajan tasalle, jotta sääntely kattaa ydinlaitoksen elinkaaren kaikki vaiheet ja on sit-ten valmiina tulevaisuuden tarpeisiin.

Myös kansainvälinen atomienergiajärjestö IAEA on kiinnittänyt huomiota käytöstä poistamisen luvan puuttumiseen Suomen kansallisesta säädösvaiheesta, ja myös lupavaihe on tarpeen lisätä lain järjestelmään.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 85/2017 vp

Lisäksi joitain pieniä teknisiä muutoksia tähän nyt annettavaan esitykseen sisältyy, mutta tässä pääasiallisin sisältö, arvoisa puhemies.

15.21 Ville Skinnari sd: Arvoisa puhemies! Ensinnä kiitos ministerille hyvästä alustuksesta näinkin tärkeässä asiassa. Me suomalaiset usein mietimme, missä me olemme hyviä ja kansainvälisesti kilpailukykyisiä. Ydinvoima, siihen liittyvä osaaminen, on yksi sellainen. Suomalainen ydinvoimaosaaminen on maailman huippua. Kysyntää on oikeastaan joka puolella maailmaa. Se osaaminen on vientituote. Saamme paljon yhteydenottoja jatkuvasti joka puolelta maailmaa, viimeksi Japanista, että voisimmeko tulla tutustumaan suomalaiseen ydinvoimaosaamiseen, Onkaloon. Onkalo on itse asiassa jo sana, mikä on tullut japanin kieleenkin.

Ydinvoimalla tuotetaan koko maailman sähköstä noin 11 prosenttia, ja käynnissä on joitakin 400 reaktoria. Eniten ydinvoimalayksiköitä on Yhdysvalloissa ja Ranskassa. Suomessa ydinenergialla on tuotettu vuonna 16 noin 30 prosenttia kaikesta sähköstä, mikä vastaa noin kolmasosaa kaikesta kulutetusta sähköstä. Kuten ministeri totesi, ydinenergialain muutoksella pannaan täytäntöön EU-neuvoston ydinturvallisuudirektiivin täydennys, jonka neuvosto on antanut vuonna 2014. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi myös säännökset ydinlaitosten käytöstä poistamisen luvasta.

Miksi tämä sitten tehdään? Ydinturvallisuudirektiivi tähtää yhtenäiseen ja korkeaan ydinturvallisuuden tasoon koko Euroopan unionissa. Muutetussa direktiivissä korostetaan ydinturvallisuuden ja yhtenäisen ydinturvallisuuskehityksen merkitystä koko Euroopan unionin alueella. Direktiivi edellyttää muun muassa unionin laajuisten vertaisarviointien järjestämistä kaikissa jäsenvaltioissa ydinturvallisuutta koskeville erityisaiheille. Muutetun ydinturvallisuudirektiivin vaatimukset sisältyvätkin pitkälle jo voimassa olevaan kansalliseen lakiin, mutta eräiden direktiivien vaatimusten vuoksi lakia esitetään muutettavaksi.

Arvoisa puhemies! Suomessa ydinlaitoksia ei ole toistaiseksi poistettu käytöstä, eikä laki ole sisältänyt sääntelyä ydinlaitosten käytöstä poistamisen luvasta. Laki onkin tarpeen saattaa ajan tasalle, jotta sääntely kattaa ydinlaitoksen elinkaaren eri vaiheet. Myös Kansainvälinen atomienergiajärjestö IAEA on kiinnittänyt huomiota käytöstä poistamisen luvan puuttumiseen Suomen kansallisesta lainsäädännöstä. Lupavaihe on siksi tarpeen lisätä lain järjestelyyn.

15.25 Hanna Halmeenpää vihr: Arvoisa puhemies! Ministeri Tiilikainen: Tämä esitys ydinenergialain muutoksista on tervetullut ja tarpeellinen erityisesti ydinturvallisuutta, lupaprosessien selkeyttä ja nyt uutena siis myös ydinlaitoksen käytöstä poistamista koskien sekä ydinvoimalaitosten luvanhaltijoiden eli ydinjätehuoltovelvollisten velvollisuuksia, vastuuta ja tiedonantovelvollisuuttakin koskien.

Ministeriöt ja muut viranomaiset näyttävät lausunnoissaan pitävän esitettyjä muutoksia aivan asianmukaisina. Kuvaavaa kuitenkin on, että ydinvoimayhtiöt itse suhtautuvat osaan muutoksista kielteisesti, samoin Energiateollisuus ry ja Elinkeinoelämän keskusliitto, kumma kyllä.

Lakiesitys on kuitenkin pääosin varsin kannatettava. Mutta kun nyt tämän lakiesityksen valmistelun yhteydessä on arvioitu muutostarpeita, on joitakin näistä tarpeista kuitenkin jäänyt lakiesityksestä harmillisesti pois. Yksi aivan keskeinen on ydinturvallisuusneuvottelukunnan lausunnossaan esille tuoma tarve ydinlaitoksen sijaintipaikan luvituksen tar-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 85/2017 vp

kemmasta selvittämisestä. Sijaintipaikan hyväksyminenhan tapahtuu nykyisin periaatepäättövaiheessa, vaikka sijaintipaikan tarkemmat suunnitteluperusteet vahvistuvatkin vasta rakentamislupavaiheessa eli ikään kuin vasta sitten, kun juna on jo mennyt. Mittakaavaltaan yhteiskunnallisesti merkittävien ydinlaitosten kohdalla näin ei pitä olla.

Toisaalta lakiesityksessä esiin nostettavista avoimuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien laajentamista tavoittelevista pykälistä huolimatta ydinlaitosten käyttöä pidentämistä koskeviin päätöksiin ei edelleenkään esitetä sovellettavaksi Espoon ja Aarhusin sopimuksen mukaista kansainvälistä ympäristövaikutusten arviointiprosessia, joka olisi avoimuuden nimissä aivan paikallaan.

Samoin on todettava, ettei ydinenergialain 13 §:ään esitetty muutos — jossa kuulemismenettely selkeämmin sanamuodoin osoitetaan koskemaan laajempaa yleisöä aikaisemman paikallisuutta korostaneen muotoilun sijaan — todellisuudessa muuta nykykäytäntöä, kuten lakiesityksen yksityiskohtaisista perusteluista käykin ilmi.

Arvoisa puhemies! Kyllä on niin, että asianosaisille ja koko laajalle yleisölle nykyisessä ja lakiesityksen mukaisessakin ydinenergialaissa turvattu suullinen ja kirjallinen mielipiteen esittämisen oikeus kuulemismenettelyissä on valitettavasti viime vuosien vilkkaiden ja vaiherikkaiden vireillä olevien ydinlaitoshankkeiden yhteydessä osoittautunut olevan yhtä suurta teatteria.

Perustuslain 20 §:n 2 momentin mukainen mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöä koskeviin päätöksiin on kaunis ajatus. Työ- ja elinkeinoministeriön prosessoimilla ydinenergialain mukaisten eri lupavaiheiden kuulemismenettelyillä tällaista vaikuttamismahdollisuutta ei ole havaittavissa — mielipiteen- ja sananvapaus toki on. Siksikin, arvoisa puhemies, on Euratomin direktiivien lähtökohtana oleva ydinlaitoksen koko elinkaaren sääntely ja lupamenettelyjen soveltaminen ydinlaitoksen elinkaaren kaikkiin vaiheisiin erittäin tärkeää, ja siihen tulee suhtautua vakavasti.

Tervehdin ilolla lakiesitykseen sisältyvää 9 §:n selkiyttämistä, joka korostaa vastuun ydinlaitoksen ydinturvallisuudesta kuuluvan vain luvan hakijalle eli ydinvoimayhtiölle. Tämä siis koskee myös ydinlaitoshankkeen alihankkijoiden ja urakoitsijoiden tuotteita ja palveluja. Vastuu niidenkin turvallisuuskriteerien toteutumisesta on luvan hakijalla. Kuitenkaan tämän ei pitä johtaa ydinlaitoksen alihankkijoiden vapauttamiseen normaalista vahingonkorvausvastuusta. Lisäksi luvan hakijalla tulisi olla vähintään selvitysvastuu myös ydin- tai säteilyturvallisuudesta siellä, missä polttoainetta tuotetaan ja mistä sitä hankitaan. Tuotannon koko elinkaari huomioden tulisi akkreditoinnin olla suoritettavissa vastuullisesti ja luotettavasti tuotannon alkupisteestä loppuun saakka.

On erinomaista, että tämän pääosin hyvän ja kannatettavan lakiesityksen siirtymäsäännökset on muotoiltu siten, että uutta lakia muutoksineen sovelletaan voimaan tultuaan vireillä oleviin ydinenergian käyttöä koskeviin asioihin.

Kaikki loppuu aikanaan. Arvoisa puhemies! Tästä lakiesityksestä on jäänyt puuttumaan se muutos, joka olisi tarpeen: voi olla tilanne, jossa maan hallituksen tulisi pystyä sulkemaan ydinvoimalaitos ilman normaalia, tavanomaista luvitusprosessia. Sekin lienee nyky-maailmassa mahdollista.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.